

Bones pràctiques per promoure la perspectiva de gènere en la programació cultural

10 de març de 2021

Sonia Herrera Sánchez

sonia.herrera.s@gmail.com

Twitter: @sonia_herrera_s

Blog: La lente violeta

Il·lustració de Inma p*nitas

Un parell d'idees bàsiques

Els productes culturals com a

- Agents socialitzadors-constructors-reproductors de significats, discursos i estereotips
- Definidors d'agenda de temes d'importància

Socialització:
adquisició de rols
i reproducció d'estereotips

Educació

Família

Escola

Manifestacions
culturals

Mitjans de
comunicació i
xarxes socials

Literatura

Arts
plàstiques

Música

Llenguatge

Audiovisual

Joc

...

Grups
d'iguals

1. L'exemple dels mitjans de comunicació i la ficció audiovisual (productes culturals de masses)

Principals rols

- Víctima (16% dones / 8% homes)
- Identitat relacional (dona de, filla de, mare de...) – Rols vinculats a l'esfera privada
- Celebritats
- Guarniment – valor estètic

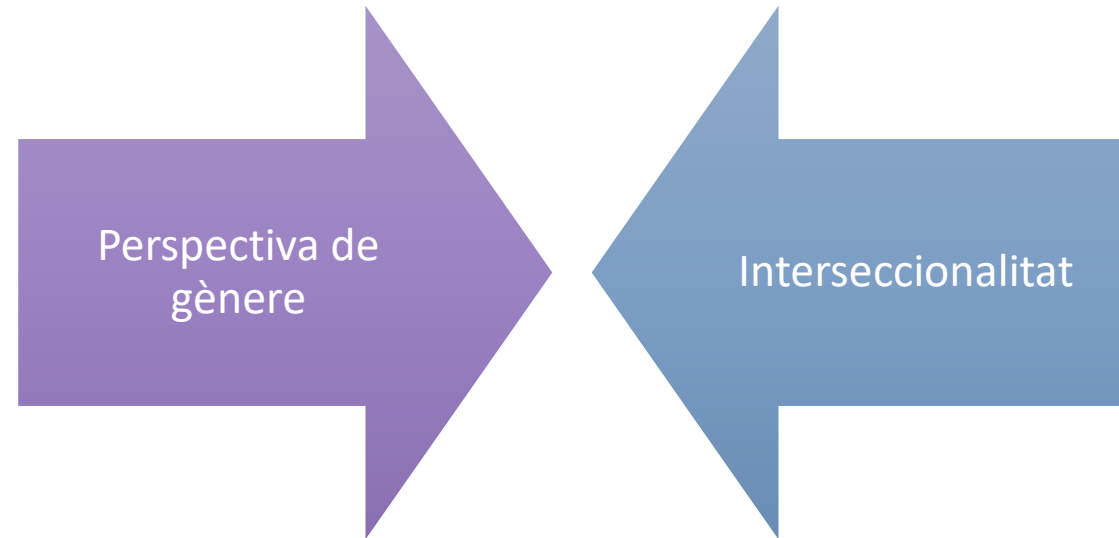
Tendències

- Invisibilització
- Infrarrepresentació
- Desvalorització
- Estereotipació

Col·lectius de dones especialment marginalitzats en els mitjans

- Migrades
- Gitanes
- Treballadores sexuals / Prostitutes - Víctimes de tracta
- Dones en situació de carrer
- Dones amb diversitat funcional
- Dones amb alguna malaltia mental
- Dones grans sense recursos
- Dones amb problemes d'addicció

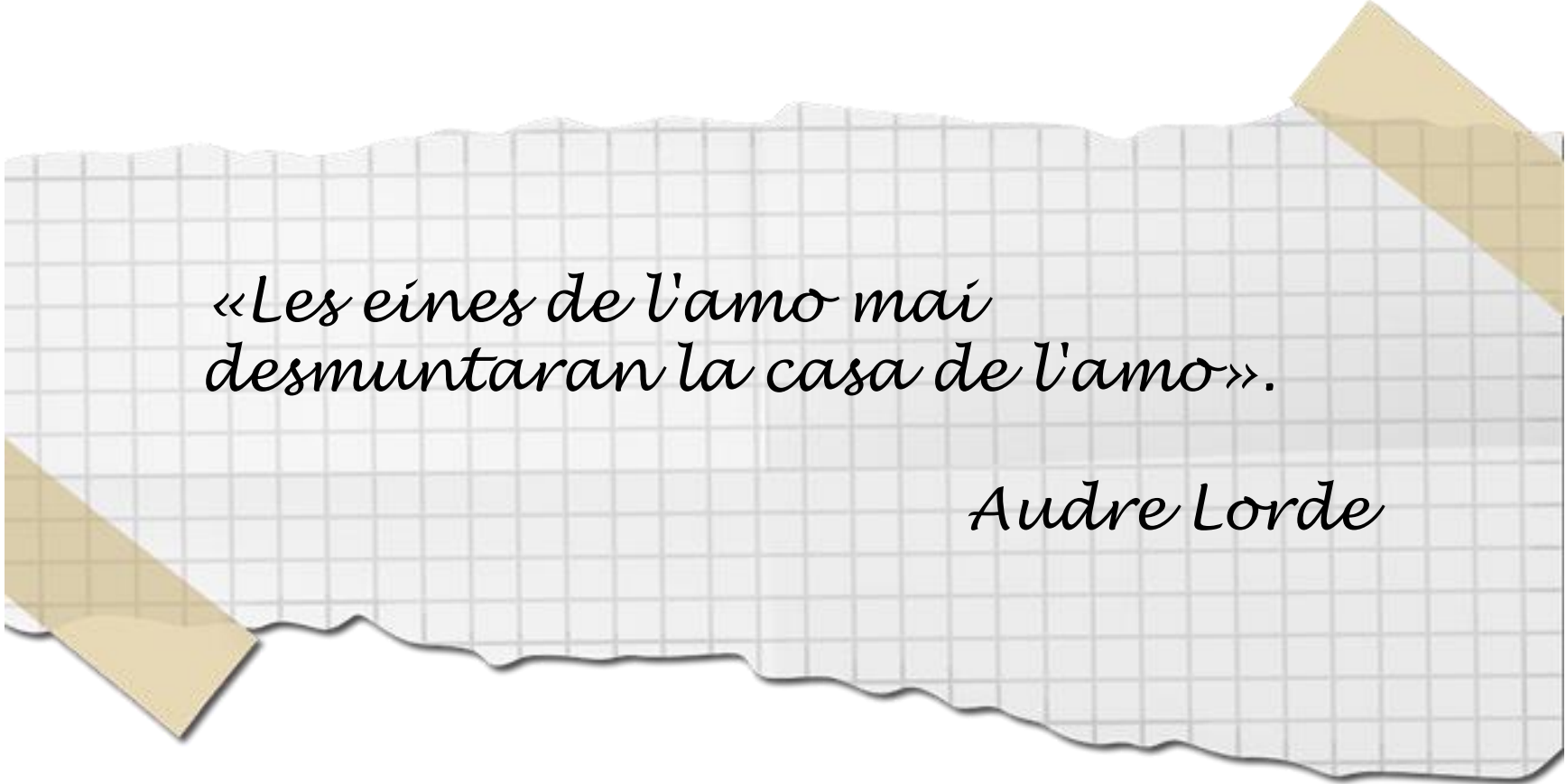

Arquetips

- L'àngel de la llar (la madresposaamantísima)
- La *femme fatale*
- La bruixa o la reina dolenta
- La princesa o donzella desvalguda:
- La puta
- La bonica ximple vs la intel·lectual lletja (que al final del relat es torna maca, és clar-
- La boja
- La víctima (assetjada, violada...) o "la morta"

2. Eines per a un canvi de paradigma

*«Les eines de l'amo mai
desmuntaran la casa de l'amo».*

Audre Lorde

Anàlisi crítica del discurs
(fins i tot sobre els
discursos crítics) des d'una
perspectiva feminista

Ilustración: Mana Morimoto

El test de Bechdel: la punta de l'iceberg

✓ Aparecen al menos dos mujeres con identidad

✓ Hablan entre ellas

✓ Sobre algo que no sean hombres

Altres tests...

- **El test d'Uphold:** mirar darrere de les càmeres
- **El test de Koeze-Dottle:** personatges secundaris
- **El test de Rees Davies:** un mínim d'una o dues dones en cada departament
- **El test de Peirce:** un personatge femení que sigui protagonista o antagonista i amb la seva pròpia història
- **El test de White:** combinació d'Uphold i Rees Davies

- **El test de Landau:** accions que no haurien de donar-se (dones ≠ morta, embarassada, problemes per a l'home ...)
- **El test de Waithe:** interseccionalitat (sense estereotips)
- **El test Ko:** personatge no-blanc i que s'identifiqui com a dona, aquest personatge ha de parlar mín. en 5 escenes, i aquest personatge ha de parlar anglès (o la llengua de poder en qüestió).
- **El test Villalobos:** una dona llatina en la pel·lícula o sèrie que tingui un lloc de responsabilitat, que parli anglès sense accent i no estigui tremendament sexualitzada.

Herstory?
Reconstruir la
història de les
dones a través
de la cultura

«Per tenir una visió general cal ser en algun lloc particular».

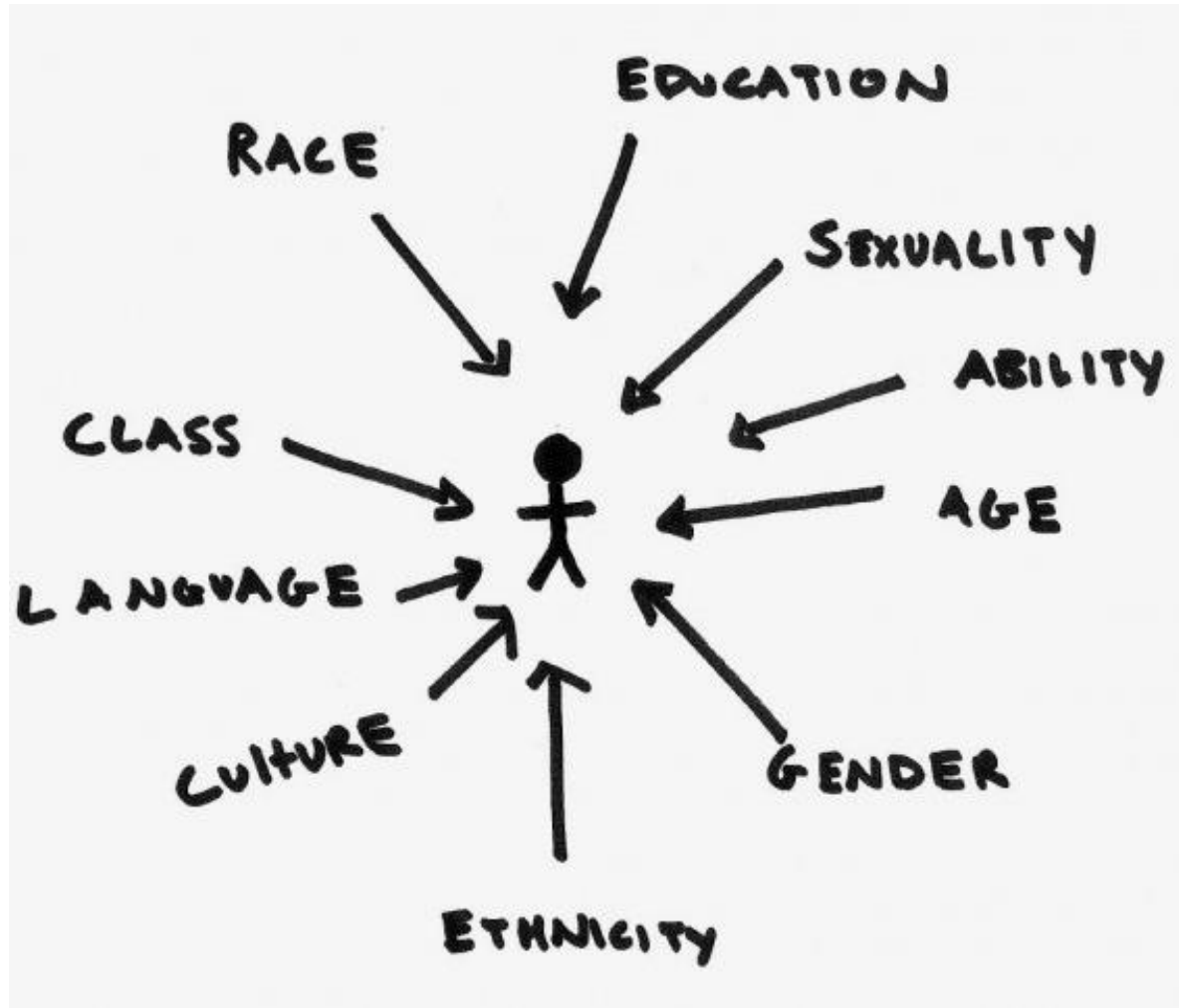
Donna Haraway

«(...) dar cuenta del lugar desde el que se habla, como medio de desplazar las falsas posiciones neutras del saber».

Silvia L. Gil

«El pensament passa necessàriament pel cos i, per això, és un pensament sempre situat, implicat, de part. La pregunta és llavors ¿de quina part ens col·loquem? O, el que és el mateix amb qui pensem?».

Marta Malo

Interseccionalitat

«El desafiament més gran que tenim per davant en el nostre intent de construir solidaritats internacionals i vincles transfronterers és una comprensió del que les feministes diuen 'interseccionalitat'. No tant la interseccionalitat de les identitats, sinó la interseccionalitat de les lluites. (...) Hem d'estar disposats a aixecar-nos i a dir que no des de la unitat dels nostres esperits, amb la nostra intel·ligència col·lectiva i amb la multitud dels nostres cossos».

Angela Davis

«Nombro como acuerpamiento o acuerpar a la acción personal y colectiva de nuestros cuerpos indignados ante las injusticias que viven otros cuerpos. Que se auto convocan para proveerse de energía política para resistir y actuar contra las múltiples opresiones patriarcales, colonialistas, racista y capitalistas. El acuerpamiento genera energías afectivas y espirituales y rompe las fronteras y el tiempo impuesto. Nos provee cercanía, indignación colectiva pero también revitalización y nuevas fuerzas, para recuperar la alegría sin perder la indignación».

Lorena Cabnal

Canviar els temes de l'agenda. Algunes propostes

- Politització de la cura i la interdependència / Maternitats (o no)
- Heroïcitats quotidianes
- Transgressió de les normes del sistema i/o la tradició
- Violències múltiples, mirades diverses
- Dones i agència. Exemple: les dones com a constructores de pau en diversos conflictes bèl·lics, socials, veïnals...
- Vellesa
- Pressió estètica/gordofòbia
- Drets sexuals i reproductius
- Diversitat: sexual i de gènere, de capacitats, de classe, racialització...
- Sororitat com a aposta política

Il·lustració de Núria Frago

Aproximació a una bona pràctica interdisciplinària i multimèdia

Encara hi ha algú al bosc

- **Documental** (dirigit per Teresa Turiera-Puigbò Bergadà i Erol Ileri Llordella)
- **Obra de teatre** (Autoria: Anna Maria Ricart Codina/Direcció: Joan Arqué Solà)
- **Exposició fotogràfica** (fotografies d'Oriol Casanovas i treball de recerca del col·lectiu Cultura i Conflicte)

Característiques

Tema important en
l'agenda dels
diversos feminismes

Equitat de gènere en
la creació

Protagonisme i veu
narrativa en mans de
les dones

Denúncia sense
revictimització
(no violència
simbólica)

Posada en valor de la
resiliència

«Cada incremento de conciencia, cada paso adelante es una *travesía*, un cruce. (...) Pero si huyo de la conciencia consciente, si me escapo de “saber”, no me moveré. El conocimiento me hace más consciente, me hace más lúcida. “Saber” es doloroso porque después de que “se” produzca no puedo quedarme en el mismo sitio como si tal cosa. Ya no soy la misma persona que era antes».

Gloria Anzaldúa

Il·lustració: Cartell oficial del MICGénero 2017

«Desearía que las mujeres no tuvieran que seguir siendo las heroínas que son. Que sus vidas no tuvieran que ser siempre excepcionales. Para ello el mundo tiene que transformarse y llevar la marca de que la mitad de sus habitantes humanos son mujeres. Se tendría que anotar que las mujeres organizan el mundo para estar mejor en él. Desearía poder educar a las niñas y a las jóvenes sin tener que contarles heroicidades y truculencias. Poderles hablar de cómo se llega con el entusiasmo de la risa, el baile, la música y la filosofía a una vida intensa Y grandiosa como la que nos merecemos todos los seres humanos».

Maite Larrauri, «Muerte chiquita, vida grandota», *Las muertes chiquitas*.

Gràcies.

Sonia Herrera Sánchez

sonia.herrera.s@gmail.com

Twitter: @sonia_herrera_s

Blog: La lente violeta